

УДК 294.512.14

Голуб С.В.¹, Ємельяненко Є.О.²

¹студ. гр. РТ-412м НУ «Запорізька політехніка»

²канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

РЕЛІГІЙНА СИСТЕМА ІНДУЇЗМУ

Індуїзм – це політеїстична релігія, послідовники якої вірять у те, що Бог являє себе у різних формах. Люди можуть поклонятися тієї з форм Бога, яка найбільш близька йому, при цьому ставлячись шанобливо до інших форм поклоніння. Ареал виникнення й поширення індуїзму – Індійський субконтинент, більшість, що сповідують цю релігію живуть у Республіці Індія. Історична назва індуїзму санатана-дхарма, що в перекладі із санскриту означає «вічний шлях» або «вічний закон».

Сучасний термін «індуїзм» виник на основі слова «хінду» перський варіант, що представляє собою, санскритського імені ріки Синдху (Інду).

У V–VI ст. в Індії утвердився феодальний лад, у чому виняткову роль відіграв індуїзм. За своєю суттю це був розвинений пізній брахманізм, який становить основу сучасного індуїзму. Індуїзм не має конкретного засновника, але його розвили чимало видатних діячів. Його появу зумовили суспільні

конфлікти, що загострилися в I тис. до н.е., ускладнені етнічною строкатістю Індії. Економічну та політичну кризи доповнювала криза релігії. Брахманізм як аристократична, консервативна релігія мав обмежені можливості для самооновлення і впливу на маси. Тому він поступився місцем новій релігії, яка відповідала новому часові, – буддизмові. У VI ст. до н.е. він охопив усю Індію. А через тисячу років почав занепадати, до XII–XIII ст. майже зник. У наш час лише кожен сотий мешканець країни вважає себе буддистом. Треба зауважити, що сам по собі індуїзм не має одного засновника, не являє собою єдиної релігії зі струнким віровченням, а включає безліч релігійних шляхів, що мають одні ведичне коріння, але часом суперечних один одному. Індуїзм внутрішньо неоднорідний і представляє кілька напрямків. Насамперед, він ділиться на два плини – шиваїзм (шайвізм) і вішнуїзм (вайшнавізм). Ці плини беруть свої назви від імен індуїстських богів – Шиви й Вішну.

Обоє напрямки є по суті політеїстичними культами, оскільки Шіва й Вішну мають богів-дітей, богинь-подружжя, шанування яких також є обов'язковим у контексті релігійної практики обох напрямків. У кожному напрямку Шіва й Вішну претендує на роль глави політеїстичних пантеонів Індії. У свою чергу, шиваїзм і вішнуїзм також розпадаються на кілька напрямків. Паралельно із шиваїзмом і вішнуїзмом квітне народний індуїзм, що виражається в поклонінні сотням місцевих божеств, які, у більшості випадків, перебувають між собою в подружніх або родинних зв'язках. У той же час, з народним індуїзмом в Індії існує потужна організація жрецького стану брахманів, які зберігають основні тексти релігії й займаються обрядовою практикою. Розглянемо напрямки індуїзму:– віра в богів і їх шанування у вигляді ідолів (мурті), тобто статуй і скульптурних зображень; 7– віра в переселення душ, тобто можливість душі вселятися в тіла всіх видів живих істот – від комах до людини (сансара);– віра в те, що порядок перероджень визначається доконаними при житті вчинками і їх наслідками (карма).

Шиваїзм і вішнуїзм наполягають на можливості звільнення (мокша) від закону перевтілення через шанування божеств. Для цього прихильники цих напрямків розробляють різні методи звільнення (йога). Пропоновані шиваїзмом і вішнуїзмом методи звільнення від сансари. Однак усі вони так чи інакше включають два моменти:–шанування провідного бога політеїстичного пантеону й супутніх йому божеств;–систему психічних і фізичних вправ для досягнення байдужності до земного життя. Індуїстські культи й методи подолання сансари були піддані критику іншим релігійним напрямком, що також з'явилися на території Індії – буддизмом. Назва «індуїст» має своє іноземне походження, дане персами, які прийшли назвати населення, що живе на березі великої ріки Indo, «Hindus», а також «Sindhus» греків. Так на Заході стала відомо індуїстська назва, що відсилається до жителів прадавньої Індії. Первісна назва, дане жителями, завжди було Bharata або Maha-Bharata.

Під час британського уряду термін індуїзм часто використовувався також для того, щоб диференціювати, строго релігійні терміни, послідовників індуїстської й мусульманської релігій. Цивілізація долини ріки Indo-Saraswati або цивілізація Хараппа була суспільством, яке жило й розбудовувало індуїстську культуру, і відповідає однієї з найбільших і найстарших цивілізацій, відомих людині. Дуже складна й просунута культура й, у той же час, надзвичайно проста й функціональна, видимі аспекти відмінної організації й згуртованості між різними містами, імплантовані на величезну територію, з великими комунікаційними й торговельними мережами. 8 Ця цивілізація побудувала міста, храми, вулиці, дороги, великі комори й системи міської інфраструктури з набагато більш розвиненої технічно й всеосяжною потужністю, чому в 19 столітті у західному світі.

Традиційні жителі, відомі як народ Дравідіано, уже мали широкий спектр культурних аспектів і матеріальних артефактів. Індуїстська культура заснована на непохитному прагненні до загальної Істини, що завжди існує й постійно доступна для всіх, хто шукає Її, навіть якщо вони ігнорують індуїстські Священні Писання або ідеали. Таким чином, він не проєктує себе як єдиний шлях до духовного виконання, тому що не претендує на виняткове володіння знаннями. «Яким би не був спосіб, яким можна шукати Бога, це завжди по-божій». Індуїзм повний усіляких ідей і смислвих структур. Якщо, з одного боку, можна знайти, високодуховний Vêdânta i Mimânsa, з іншого боку, визначає філософію Sâmkhya, досить реалістичної або «найвищою мірою матеріалістичний, атеїстичний і гедоністичний чарвака, що не вірить ні в Бога, ні у «Веди». Обое ідолопоклонства вважаються частиною індуїзму, як філософські лінії, які не визнають жодного ідола. Виходячи з вищенаведеного розглянемо індуській пантеон який налічує тисячі богів. У різних напрямках індуїзму божества розглядаються або як особистісні прояви безособового верховного Брахмана, або як аватари верховного божества (Ішвари або Бхагавана), або як могутні істоти – дэвами. Індуїстські божества, як правило, зображуються в людських або напівлюдських формах, з рядом особистих атрибутів. Багато індуїсти вважають численних божеств різними проявами єдиної споконвічної реальності (Брахмана), численними образами єдиного Бога. Таким чином, божества й поклоніння їм виступають засобом спілкування із цим єдиним Богом. В «Ригведе» описуються 33 божества, що являє собою персоніфіковані природні явища. У більш пізніх джерелах можна зустріти згадування про 330 мільйонів божеств. У тексті було використане слово kotî, яке може бути сприйняте як «клас», «вид», але також і як «10 мільйонів». Відповідно одній точці зору 9 твердження про мільйони богів викликані невірним тлумаченням тексту, що підтверджується згадуванням 33 богів в інших джерелах. Згідно з іншою, число 330 мільйонів є не результатом підрахунку, але позначенням нескінченності й необмеженості

божественного. Тримурти–Брахма – творить всесвіт на початку часу;–Вішну – опікує всесвіт протягом її існування; верховне божество у вайшнавізмі;– Шіва – знищує всесвіт наприкінці часів; верховне божество в шіваїзмі. Локапали– Індра – бог-воїн, Громовержець, божество дощу; хоронитель сходу;–Сурья – божество сонця; хоронитель південно-сходу;–Яма – божество смерті й справедливості, божество Закону; хоронитель півдня;– Агні – божество вогню; хоронитель південного-заходу;– Варуна – божество вод; хоронитель заходу;–Ваю – божество повітря, вітру; хоронитель північного-заходу;– Кубера – божество багатства; хоронитель півночі;–Сома (Чандра) – божество Місяця-Луни-Місяця; хоронитель північний сходу. Загальноіндійські боги–Айяппа; –Ганєша; – Дурга; –Калі; – Кама; –Лакшмі;– Парваті;– Сарасваті;–Сканда.

У світі політеїзм постає у вигляді ієрархічних сходів різноманітних божеств, які наділені більшою або меншою владою, та мають свій вигляд та свою сферу керування в природі і суспільстві. Пантеон богів являв собою розгалужену і іноді заплутану систему відносин, де сфера діяльності кожного з богів віддалена від роду занять інших. Головує над пантеоном звичайно Верховний бог. Політеїзм дозволяє запобігти надто сильному впливу на світ певного єдиного релігійного культу, як це історично складається з монотеїстичними релігіями, а також дає можливість мати більшу кількість різних покровителів . Теоретичним обґрунтування політеїзму виступає міфологія. Тому вивчення політеїзму дуже тісно поєднані із дослідженням міфів та легенд. Політеїзм магічний за своєю сутністю, тому що світ богів не є трансцендентним і майже кожна людина, за політеїстичними релігіями, може вступити у контакт з божеством.